

4-
D. D.
DISSERTATIO BOTANICO-MEDICA
DE

VIOLA
IPECACUANHA,

QVAM,
Venia Experient. Facult. Medicæ,
In Reg. Acad. Upsaliensi,

PRÆSIDE

Viro Nobiliff. atque Generosiffimo

D: NO DOCT. CAROLO
V. LINNÉ,

S. R. M. ARCHIATR. EQ. AUR. DE STELLA POL. MED. ET BOTAN.
PROF. R. O. ACAD. PARIS. PETROPOL. IMPER. N. C. HOLM. UPS.
LOND. ANGL. FLOR. BEROL. MONSP. TOLOS. BERN. EDINE. ROTER.
NIDROS. CELL. PHILADELPH. ZELAND. MEMBRO. ET EDINE. ASS.

Publicæ Ventilationi Offert

AUCTOR

DANIEL WICKMAN,

Caroli-Coronensis.

In Aud. Carol. Major. d. 16. Decembris, 1774.
Höris A. M. Solitis.

UPSALIÆ,
Typis EDMANNIANIS.

4973
c. 2

176

B5

S:Æ R:Æ M:TIS
SUMMÆ FIDFI VIRO,
REGIS REGNIQUE SVECIÆ.

SENATORI,
ACADEMIÆ UPSALIENSIS CANCELLARIO,
OMNIUM ORDINUM REGIORUM
EQUITI ET COMMENDATORI,
EXCELLENTISSIMO ILLUSTRISSIMOQUE
COMITI AC HEROI

DOMINO CAROLO
RUDENSCHÖLD,

SACRUM.

Lectōri.

Nemini mirum videatur, me hoc tritissimum Medicamentum, Ipecacuanham, quod omnibus Medicis notum est & quotidie usurpatur, dissertatione Academica illustrare voluisse, præsertim cum nihil fere dicere queam, quod non a multis Medicis & Matericæ medicæ scriptoribus, iisque doctissimis, dictum sit prius. Adeo enim hoc est efficax atque heroicum, utpote quod, rite adhibitum, rarissime spem fallit; unde mihi dignissimum videtur, quod præ aliis multis excolant & ratione originis explorent Medicinæ alumni. Hoc igitur pharmacum, huc usque a Botanicis satis neglectum, neque adeo omnibus accurate cognitum, breviter describere constitui.

De prima Ipecacuanhæ origine seu deteſione non o-
perose diſſeram, cum hanc optimus materiæ Me-
cæ ſcriptor *Geoffroi Mat. med. tom. 2. p. 89.* adeo di-
lucide expoſuerit, ut non niſi pauciſſima addenda vi-
deantur: "Ipecacuanha, inquit, eſt præſtantiſſimum Dy-
ſenterix remedium, in novo orbe repertum, circa me-
dium ſeculi præteriti; deſcriptum fuit a *Guilielmo Piſo-
ne* in ſua Indiarum hiſtoria, a quo tum & a *Marcgra-
vio* e Braſilia in Europam delatum fuerat. Altis tamen
tenebris obſitum, & in Gallia noſtra incognitum re-
manſerat, ad annum circiter 1672, quo cum *D. Legras*
Medico, qui ter Americam peragraverat, Lutetiam
pervenit. Verum illius virtute nondum comperta ſatis,
per plures annos oblivioni traditum fuerat, uſque dum
circa annum 1686, a peregrino quodam mercatore *Gar-
nerio* dicto, iterum huc allatum eſt. Cum autem vires
illius ſingulares ab hoc mercatore prædicarentur, ab *A-
driano Helvetio*, Facultatis Rhemenſis Medico, in uſum
felicitè evocatum eſt; ab eoque tantum theſaurum ſibi
& civibus comparare voluit *Ludovicus Magnus*, cujus
munificentia publici juris factus eſt Ipecacuanhæ uſus.

Plures Ipecacuanhæ conſtituit ſpecies, Fulſcam, Al-
bam, Peruvianam ſeu Cineream, quibus addit Virgini-
anam, Canadenſem & Americanam. Improperie dictas
Ipecacuanhas, ut *Virginianam* ſeu Spiræam trifoliatam,
Canadenſem ſeu Euphorbiam ipecacuanham & *Ameri-
canam* ſeu Pſoraleam glanduloſam lubens prætereo,
Fuſca-

Fuscam tantum explicaturus ipecacuanham in pharmacopoliis nostris ordinariam.

Descriptio.

Radix est filiformis, subannulata, annulis elevatis aspera, pulposa, dilute fusca vel cinerea, friabilis, resinosa, nervo medullari longitudinali, densa & dura.

Ex America australi nempe Brasilia, Peru & Mexico quotannis magna copia in Europam asportatur.

Botanica.

Ad plantam hanc recte cognoscendam Botanici recentioris ævi multam adhibuerunt operam, cum descriptio & delineatio Marcgravii seu Pisonis insufficientes parum lucis adferant.

Marcgrav. brasil. p. 17. Ipecacoanha.

Piso bras. p. 101. Ipecacuanha. Uterque & Marcgravius & Piso flores ipsi albos tribuit & baccas rubras aut fuscas, eandemque ponit uterque figuram.

Rajus in historia 1. p. 669. hanc existimat *Paridis* speciem.

Plukenet. alm. p. 288. Periclymenum parvum.

Moris. hist. 3. p. 535. Lonicerae speciem faciunt: nemini ex his forte fuit visa.

N. D. Præses in *Horto Cliffortiano* p. 486. OURA-GOGA: Specimen reperit Ipecacuanhæ exsiccatum, quod ibidem ita describitur: *Cal.* Perianthium quinquepartitum, laciniis lanceolato-linearibus, æquale, persistens. *Cor.* quinquefida. *Stam.* quinque. *Pist.* Germen intra calycem & corollam. *Styli* numero incerti. *Per.* Bacca subrotunda, unilocularis, calyci insidens, umbilicata. *Sem.* tria, ossæ, hinc gibba; inde angulata, approximata in globum, unilocularia, singula sex sulcis exarata. *Radix* longissima. *Caulis* rarissime ramosus, decumbens, inferne nudus. *Folia* versus apicem caulis opposita, obverse ovata, utrin-

que acuta, scabra, subtus pallidiora, duorum pollicum latitudine, internodiis caulis vix pollicis longitudine.

Barrer. æquin. p. 113. VIOLA grandiflora, Veronica folio villosa. Hic primus est, qui ad genus VIOLÆ eam retulit, cujus hæc est descriptio: "Planta hæc, cujus hæctenus ignotus existit character, adeo quoad partes suas essentielles VIOLÆ est similis, ut hanc ab illa separandam non crediderim. *Flos* ejus albus, tripe-
 "talis: Petala duo superiora, alarum nomine baud in-
 "te insignienda, sunt admodum angusta, pollicaria, fal-
 "cata, se uniendo labium emarginatum referentia, & fe-
 "re penitus intra calycem inclusa. Petalum inferius ma-
 "ximum, unum digitum & duas lines in latitudinem,
 "septem vero lines in altitudinem protenditur; insertum
 "fundo calycis cauda quinque lines longa, antrorsum ca-
 "dit collaris instar, separatum autem a ceteris floris par-
 "tibus, faciem quodammodo tuditis præ se fert. Calyx
 "parvis obitus est pilis, ad basin usque in partes quin-
 "que, longitudinis fere quinque linearum divisus, & Pi-
 "stillum quatuor lines longum, tectum staminibus flaviu-
 "sculis, parvas antheras gestantibus. Marcescente flore, pi-
 "stillum hocce fructus evadit seu Capsula ovalis, acumi-
 "nata, primum viridis, postmodum albida, quæ matu-
 "rescens in tres partes ad apicem dehiscit & semina plu-
 "ra, parva, alba, rotunda, seminibus Oxyos luteæ similli-
 "ma habet. Folia plantæ hujus venis eleganter intexta
 "& pilis tam circa margines quam subtus conspersa, fo-
 "liis Pulegii comparat Piso, sed accedunt propius simili-
 "tudine ad folia Veronica masculæ. Leniter agit hæc
 "planta, ut teste ipso Pisone eam infantibus atque foemi-
 "nis uterum gestantibus propinare liceat.

Allamand. Chirurgus & Botanicus curiosus, qui Surinamum sæpius adiit, in litteris ad N. D. Præsidentem datis, illam ut veram Viola speciem descripsit: *Caulis* est fili-
 for-

lifformis, serpendo scandens fepes. Folia alterna, remota. Pedunculi solitarii, uniflori, articulati, incrassati: *Bracteis* 2, minutis. *Calyx* postice minime protrusus. Corolla alba: Petalum supremum incumbens maximum, hinc corolla quasi ringens galea trifida. Pet. lateralia ascendentia. Petala infima minora deorsum flexa, horum supremum postice exit in nectarium seu calcar longissimum, contortum. *Stamina* 5; horum 3 anteriora sterilia; 2 posteriora fertilia.

Vandelli, Professor historię naturalis Ulyssiponenfis, edidit *Fasciculum* 1771. 4to, ubi venustam exhibet figuram Violę ipecacuanhę, secundum plantam vivam, quam in horto suo seminavit atque excoluit. Cum vero hic libellus non ubique forte sit notus, descriptionem heic adjiciam.

POMBALIA ipecacuanha. *Vandell. fascic. 1771. p. 7. tab. I.*

Habitat in Brasilia. ♀.

Radix fibrosa (sed diversam satis pingit ab Ipecacuanha officinali), alba, ramosa.

Caulis bipedales, erecti, teretes, læves, ramosi.

Folia alterna, petiolata, elliptica, argute serrata, glabra.

Petioli brevissimi: *Stipulis* binis, scariosis, lanceolatis, carinatis, aristatis, pilosis.

Flores laterales, solitarii, pedunculati; cernui; pedunculo foliis multo brevior.

Bractea in medio pedunculo binę, brevissimę, lanceolata, apice pilosę.

Calyx pentaphyllus, margine muricatus.

Petala quinque, alba: duo calyce breviora; linearia; duo paulo longiora, reflexa, emarginata; unum maximum, retusum, latum, basi gibbum absque calcari, subtus pubescens. Reliqua vide Vand. l. c.

Ex

Ex omnibus hisce recentiorum descriptionibus patet Ipecacuanham speciem esse *Viola*, sed diversas simul species esse descriptio D. Allamandi & Vandellii monstrant, unde fortassis orta est differentia, [quam inter Ipecacuanham fuscam & albam Medici constituunt. Interim eundem præstant effectum, ut in aliis plerumque fit plantarum Generibus & familiis. Novimus etiam ipsas *Violas* nostras perennes eandem fere vim vomitoriam radicibus habere inditam, ut infusæ *άνω καὶ κάτω* sæpius purgent.

Priorem Ipecacuanham Pisonis & Ouragogam N. D. Præsidis eandem forte speciem esse caule decumbente probabile videtur, perinde atque eadem Pisonis & Barreri species est foliis villosis. Calcar longum corollæ in flore Allamandi (calcar longissimo) species sine dubio diversa est a Pombalia Vandellii quæ calcar destituitur: præterea nec Piso, nec Marcgravius calcar nominat aut delineat, quod minime præterire potuissent si illud observassent. Atque hæc fuit causa cur N. D. Præses in Syst. Naturæ edit. 13. p. 669 *Ipecacuanbam* Barreri a *Viola diandra* Allamandi distinxerit.

Violæ maxime adfines sunt *Lobeliis*. *Lobeliæ* illæ quæ a Cel. D. Prof. Bergio *Cyphiæ* dicuntur habent corollam quinquepartitam s. pentapetalam, ut difficulter dignoscantur *Lobeliæ* ab istis *Violis* quæ absque calcaribus sunt, quales variæ occurrunt Capenses. Quam venenatæ sint *Lobeliæ*, *Lobelia longiflora* suo exemplo docet, de qua Jaquin. Americ. p. 220 *).

Hæc

*) Tota, inquit, planta venenosissima. Interne sumpta Hypercatharsin creat, nullis remediis cedentem, tandemque lethalem. Equus hanc si comederit, rumpi medius fertur, unde Americanis equorum disruptor seu rebenta Cavallus.

Hæc ipsa qualitas venenata aliquantulum temperata in affine ejus Ipecacuanha operatur. Vomitoria enim & purgantia sunt naturæ inimica, quæ noxia motibus convulsivis e corpore expellere conatur. Si venenum hoc statim in ventriculo soluitur, fit Vomitus: Si vero in intestinis tandem solutum fuerit, Purgans evadit. Adeoque ubi præscribitur, evacuantur primæ viæ & simul contenta ejiciuntur maligna, quæ in ventriculo hærent.

Geoffroi radicem Ipecacuanhæ fuscæ duplo majorem *Gummi* quam *Resinæ* quantitatem continere, sed vim ejus Resinosam potenter, Gummosam vero leniter agere demonstrat. Gummosam quoque partem ad Dysenteriam curandam plus conferre existimat ille, quam resinosam, quod tamen, nec sine causâ, in dubium trahitur.

Dosis Ipecacuanhæ communiter a scrupulo uno ad drachmam semis numeratur; sed sæpe longe minori dosi parem exferit effectum. Sumimus itaque Pulveris ipecacuanhæ scrupulum unum aut ultra, Tartari Tartarificati Grana octo, Aquæ fontanæ unciam semis, quæ inter se miscentur, unde æger cochlear i. haurit ad octavam quamque horæ partem, usque dum vomitus subsequitur, qui sic hypercatharsin excitare nequit.

Radicem diu pulverisatam Pharmacopolæ, si conservare rite voluerint, intra vitra asservent clausa, ne vis præcipua evolet, quin & radix ipsa optime valis clausis asservanda. Caveant operarii pharmaceutici, ne, dum in pulverem Ipecacuanha redigitur, pulvisculos volitantes halitu attrahant: sic enim facile Anginam, Hæmoptysin, Asthma, Hæmorrhagiam contrahunt, quæ tamen mala per se intra biduum cessant.

Radix vomitorium est inter detecta hucusque tutissimum atque mitissimum, unde præ ceteris commen-

dari & tenerrimis etiam infantibus propinari potest. Præterea per secessum leniter purgat, ubi ad intestina fuerit perventum.

In dissertatione de *Purgantibus indigenis*, N. D. Præses Violas quidem & quasvis violæ radices loco Ipecacuanhæ tentandas proponit. Nemo autem, quantum scio, hujus rei experimenta fecit præter Cel. Prof. Bergium, qui optimo eas adhibuit successu. Mihi vir Clarissimus narravit, se ex eadem planta tam viva, quam marcescente, infusum obtinuisse aquosum, quod mucilaginosum est, odore propemodum aurantium, quodque post unum vel alterum vomitum etiam alvum purgat. Ex planta vero sicca infusum minus mucilaginosum evadit, minime emeticum & parum laxans.

QUALITAS. Sapor hujus radices est nauseosus, amaricans & leniter pungens.

VIS. Emetica! sudorifera; corroborans & adstringens.

USUS ejus præcipuus fuit atque etiam nunc est in *Dysenteria*, qua grassante adeo copiose præscribitur, ut pharmacopolia hoc remedio plerumque evacuentur. Materiam enim expellit morbificam & simul necat contagium, sine dubio animatum.

In *Febribus Criticis*, *Intermittentibus* & *Exacerbantibus*, ad purificandas primas vias apud nos & externos frequentissime usurpatur, maxime ante usum pulveris Chinæ, quo feliciter vires suos exserat.

Adversus *Leucorrhœam* eandem laudat N. D. Præses in sua materia medica.

In *Menorrhagia* seu *Hæmorrhagia uteri* summo eandem successu adhibuit Medicus *Sic R:æ Ms* D. Doct. Nicol. Dahlberg, ad tertiam aut quartam grani partem, hora

hora quavis tertia aut quarta datam. In *Tussi catarrhale* & *phthifica* etiam eandem extollit in Actis Academiae Regiae scientiarum Holm. pro A:o 1770. p. 316. Vir amplissimus eandem laudibus effert, eo quod expectoratio reddatur facilior, unde morbus mitigatur quamvis non purget. In *Peripneumonia* & *Pleuritide*, refracta dosi, maximo cum fructu Ipecacuanha commendatur.

Confirmat hanc sententiam Medicus acutissimus D. Doct. *Gabr. Lund*, qui simul testatur pulveris Ipecacuanhae gr. *ij* aut *iii*, admixti Theriaci scrup. semis ad formam boli, quod tertia qualibet hora propinatur Phthificis, qui *Diarrhoea colliquativa* laborant, optatum plerumque praestare effectum.

In *Tussi convulsiva* infantum, quae ut lues epidemica semper infantibus hoc morbo nondum vexatis est contagiosa, eximium haec etiam praestat effectum. Inter praeparata, quae ex hac in pharmacopoliis prostant, maxime commendatur Tinctura ipecacuanhae pharm. Edinb. quae & simplici methodo est confecta & infantibus facillime ingeritur. *Dosis* est drachma quovis horae quadrante, donec oritur vomitus. Propinetur autem infantibus, sub remissione paroxysmi. Qui curationem morbi hujus ulterius cognoscere cupit, adeat librum Archiatri p. m. Rosen von Rosenstein de morbis infantum, nec non Aeschoris celebratissimi Doct. Strandbergii dissertationem de eodem morbo solidissimam, actis Academiae Regiae scientiarum Stockholmensis Anno 1749 p. 251. insertam.

Vermibus infantes plerumque infestantur. Symptomata, quae hos comitantur, gravissima, non exigua Medico sollicitudinem injiciunt, maxime si convulsionibus simul adfuerint. Inter remedia huc usque usitata, quantum mihi notum est,

est, vix efficacius & tutius est, emetico ex Ipecacuanha, per quod dolores sæpe & repente quasi cessant. Quamvis per emetica hic morbus radicalitur non tollatur, Medico tamen moram parant fortiora adhibendi anthelmintica. Sæpius observatum est, vermes per convulsionem emetico factam, ventriculum aut Intestina tenuiora deserere fuisse coactos; Interdum etiam deleterio hoc ipsis veneno, debilitati, per alvum egestos fuisse. Vid. *Vogelii disert. de usu Vomitivorum* ad expellendos vermes Gott. 1765.

In primo stadio *Rubeolarum* optatum quoque Ipecacuanha præbet usum, atque in *Asthmate* præstantissimum est remedium, si viscidum tenax pulmonem aut ventriculum gravat.

In hoc vero & ceteris emeticis usurpandis, plus sane noxæ quam utilitatis ægro adferimus, nisi natura ipsa, sapore oris amaro, anorexia, debilitate, inquietudine, Cephalagia & Vertigine atque ad vomitum proclivitate, medicamentum emeticum indicaverit esse necessarium. *Plethorico*, emetica non nisi post venæsectionem sunt præscribenda; nec illis unquam porrigenda quorum constitutio corporis infirma violentam evacuationem ferre nequit, nec Hæmoptysi laborantibus neque Herniosis & quorum sanguis aut humores ad caput vel ad pulmones tendunt: Gravidis etiam non sine maxima circumspectione vomitoria commendamus, probe memores canonis istius: *Medicamenta HEROICA, in manu imperiti, sunt uti gladius in dextra furiosi.*

